

РЕКРЕАЦІЙНІ АСПЕКТИ АНІМАЦІЇ У ТУРИЗМІ

Мета статті. Дослідження присвячене проблемам підвищення якості рекреаційної діяльності засобами анімації в туризмі, формуванню понятійного апарату, тлумаченню понять «анімація в туризмі», «рекреаційні заклади», «види і форми рекреаційної анімації», визначенню сутності психофізичного впливу на організм людини засобами анімації та шляхів оптимізації анімаційної діяльності як рекреаційного процесу. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні методів: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, конкретно-пошукового та логічного методів, рефлексії власного практичного досвіду. **Наукова новизна** полягає в тому, що в роботі запропоновано культурологічний підхід до розгляду рекреаційних аспектів анімації в туризмі, обґрунтовано рекреаційну цінність анімації для сфери туризму, визначено сутність анімаційної діяльності в туризмі як рекреаційної практики. **Висновки.** Рекреаційна анімація ефективно застосовується в лікувально-оздоровчих закладах. Різноманітність видів і форм рекреаційної анімації дає змогу збільшити варіативність, а відтак і адресність рекреаційно-анімаційних програм. Враховуючи дискретність відновлювальних процесів, рекреаційна анімація стала ефективним фізіотерапевтичним засобом. Позитивна спрямованість, гедонізм, духовно-творчий характер анімаційної діяльності ставить її в один ряд з іншими психотерапевтичними засобами впливу на організм людини.

Ключові слова: рекреація, анімація в туризмі, аніматизація туризму, рекреаційна анімація, туристична анімація, культуризація туристичної діяльності.

Килимистий Сергій Михайлович, старший преподаватель, соискатель кафедры культурологии Киевского национального университета культуры и искусств

Рекреационные аспекты анимации в туризме

Цель статьи. Исследование посвящено проблемам повышения качества рекреационной деятельности средствами анимации в туризме, формированию понятийного аппарата, толкованию понятий «анимация в туризме», «рекреационные заведения», «виды и формы рекреационной анимации», определению сущности психофизического воздействия на организм человека средствами анимации и путей оптимизации анимационной деятельности как рекреационного процесса. **Методология** исследования заключается в применении методов: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, конкретно-поискового и логического методов, рефлексии собственного практического опыта. **Научная новизна** заключается в том, что в работе предложено культурологический подход к рассмотрению рекреационных аспектов анимации в туризме, обоснованно рекреационную ценность анимации для сферы туризма, определены сущность анимационной деятельности в туризме как рекреационной практики. **Выводы.** Рекреационная анимация эффективно применяется в лечебно-оздоровительных учреждениях. Разнообразие видов и форм рекреационной анимации позволяет увеличить вариативность, а затем и адресность рекреационно-анимационных программ. Учитывая дискретность восстановительных процессов, рекреационная анимация стала эффективным физиотерапевтическим средством. Положительная направленность, гедонизм, духовно-творческий характер анимационной деятельности ставит ее в один ряд с другими психотерапевтическими средствами воздействия на организм человека.

Ключевые слова: рекреация, анимация в туризме, аніматизація туризму, рекреаційна анімація, туристическа анімація, культуризація туристическої діяльності.

Kylymystyi Serhii, Senior lecturer, Ph applicant of Culture Studies Department of Kyiv National University of Culture and Arts

Recreational aspects of animation in tourism

Purpose of the article. The research is dedicated to the problems of improving the quality of recreational activity by means of animation in tourism, formation of conceptual apparatus, interpretation of the terms “animation in tourism”, “recreational facilities”, “types and forms of recreational animation”, definition of the essence of mental and physical effects on the human body by means of animation and the ways to optimize the animation activity as recreational process. **Methodology** of the research includes the use of the following methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, specific search and logical methods, and the reflection of researcher’s own experience. **Scientific novelty** lies in the fact that in the proposed work cultural approach to the recreational aspects of animation in tourism have been introduced, recreational value of animation for tourism field has been grounded and the essence of animation activity in tourism as recreational practice has been defined. **Conclusions.** Recreational animation is effectively used in medical and health institutions. The diverse types and forms of recreational animation make it possible to increase the variability, and hence the targeting of recreational and animation programs. Considering the discretion of regenerative process recreational animation has become an effective means of physical therapy. Because of positive approach, hedonism,

spirituality and creativity of animation activity it can be referred to the psychotherapeutic means of influence on the human body.

Keywords: recreation, animation in tourism, animatization of tourism, recreational animation, tourist animation, culturalization of tourist activity.

Розвиток світової економіки, науково-технічний прогрес розкривають перед людством нові перспективи й можливості, пов'язані з рівнем життя, комфортом, володінням інформацією, освоєнням космосу тощо. Водночас вони стають причиною появи низки проблем, які потребують термінового вирішення. До найгостріших з них належать глобальне потепління, погіршення екології навколишнього середовища, поява нових масових хвороб, що виникли у результаті зменшення фізичної активності і збільшення рівня психічних навантажень. Гіподинамія, стреси, ожиріння стали ознаками повсякденного життя людей цивілізованих країн. Перед людством постало питання – яким чином позбутися негативних наслідків науково-технічного прогресу. Одним із шляхів їх подолання є створення сприятливих умов для ефективного відпочинку та оздоровлення населення в межах рекреаційної сфери. Це завдання виконує рекреаційна анімація.

Окремо рекреаційні й анімаційні процеси досліджували багато авторів. Так, різних аспектів рекреаційної діяльності торкалися такі дослідники, як С. Байлик, Р. Вінарські, К. Данек, М. Каплан, О. Копієвська, І. Петрова, Ю. Стрельцов, А. Орлов, Дж. Шиверс [1, 16, 3, 17, 7, 11, 12, 10, 19] та ін. Але мета їхніх досліджень не передбачала завдань розгляду рекреаційних аспектів анімації в туризмі. Дискретність рекреаційних процесів дослідив російський фізіолог М. Введенський [6, 298]. Пізніше результати його досліджень лягли в основу анімаційних програм відпочинку. Анімаційні моделі дозвілля досліджували Н. Гаранін, І. Булигіна, Т. Дедурина, Л. Куріло, Є. Мамбеков, Л. Тарасов, Н. Ярошенко [2, 4, 8, 9, 13, 15] та ін. В їхніх працях досліджувалися соціальні, культурологічні, організаційно-методичні аспекти анімації дозвілля, але рекреаційної сутності анімаційної діяльності в туризмі торкнулася лише Л. Куріло [8, 36]. Між тим, як показує практика, рекреаційна анімація є серйозним відновлюючим чинником за умови фахового підходу до її застосування, особливо в умовах рекреаційних закладів.

Практика показує, що сам по собі процес відпочинку далеко не завжди призводить до досягнення рекреаційного ефекту, хоча і може активно цьому сприяти. Причина такого стану речей у виборі неефективних, а інколи й шкідливих для здоров'я форм відпочинку. Такі форми лише називаються відпочинком, а насправді є антирекреаційними діями. До них належать розваги з вживанням великої кількості шкідливих для організму стимуляторів настрою. Неефективним є відпочинок у випадку, якщо він відбувається в екологічно забруднених місцевостях, радіаційних зонах, в приміщеннях, перенасичених яскравим (динамічним) світлом простору з занадто потужним (більше 100 дБ) звуком.

Щоб відпочинок став справді рекреаційним треба виконати низку вимог. Визначити ці вимоги можна, проаналізувавши відпочинок в умовах туристично-рекреаційних закладів.

До їх числа належать готелі, профілакторії, санаторії, пансіонати, бази відпочинку, туристичні бази, дитячі оздоровчі центри тощо. Ці заклади розподіляються на лікувальні та оздоровчі. До лікувальних належать санаторії, пансіонати з лікуванням і, в окремих випадках, – профілакторії. Усі інші рекреаційні заклади виконують лише оздоровчу функцію. Протягом останніх трьох десятиліть як лікувальні, так і оздоровчі заклади почали застосовувати в якості одного з рекреаційних засобів анімацію. На сьогодні цей процес набув таких масштабів, що постала необхідність в аналізі й визначенні подальших шляхів розвитку анімаційної діяльності в рекреаційному туризмі.

Проаналізувавши всі види і форми туризму, можна зробити висновок, що туризм є соціально-рекреаційним явищем. Найголовнішою його функцією є рекреаційна. Достатньо зазначити, що 70-75% туристичного ринку світу становить рекреаційний туризм [10, 41].

Рекреаційний туризм потребує створення анімаційної складової, оскільки саме вона, за умови фахового підходу, стає сильним рекреаційним засобом. Маріос Сотеріадіс зазначає, що анімаційна діяльність в рекреаційних закладах переслідує подвійну мету: задоволення гедоністичних і розважальних потреб рекреантів; створення умов для поліпшення соціальних контактів і спілкування [7, 1]. Проаналізувавши практичний досвід організації анімаційної діяльності в рекреаційних закладах Єгипту, Туреччини і України, ми пропонуємо таку класифікацію видів рекреаційної анімації:

- Вербальна анімація.
- Ігрова анімація.
- Спортивна анімація.
- Музично-пісенна анімація.
- Танцювальна анімація.
- Шоу-анімація.

- Комплексна (святкова) анімація.

До кожного з цих видів анімації належить по декілька форм анімаційної діяльності. Так, до вербальної анімації відносимо такі форми: лекції, розповіді, диспути, дискусії, круглі столи, творчі зустрічі, вікторини тощо. До ігрової анімації слід віднести спортивні, дворові, рухливі, настільні, інтелектуальні, азартні ігри, ігри з естради (зі сцени). Їх можна об'єднати у дві основні форми: рольові (тобто такі, де рекреанти не змагаються між собою, а виконують призначені їм ролі) і конкурсні (основою в яких є змагання).

До форм музично-пісенної анімації відносимо музичні фестивалі, конкурси, концерти, заходи в музичних салонах і вітальнях, а також музичних клубах. Танцювальна анімація представлена в рекреаційних закладах танцювальними фестивалями, конкурсами, концертами, балами, танцями "під живу музику", дискотеками. Шоу-анімація формується з різного роду вистав, театралізованих заходів, капусників, видовищ в стилі кабаре (вар'єте), технічних шоу. До комплексної анімації слід віднести великі комплексні заходи, в яких використовуються усі засоби виразності: слово, музика, пісня, танець, гра, костюм. Усі ці складові є у святах, фестивалях, великих рекламних акціях [5, 67].

Анімаційно-рекреаційний вплив на рекреанта відбувається за допомогою спеціально розроблених програм. Ці програми орієнтовані як на психоемоційне відновлення людини, так і на покращення його фізичних кондицій. Розробники анімаційних програм повинні враховувати принцип ланцюгової реакції в рекреаційному процесі. Він полягає в тому, що найбільш ефективним засобом зняття стану втоми є не просто тимчасовий спокій втомлених органів, а спокій одних органів при роботі інших. Психофізична сутність такого відпочинку полягає в періодичній зміні різних видів анімаційної діяльності, під час якої одні нервові клітини перебувають у сильному збудженні, інші ж, навпаки, переходять у режим гальмування. При черговій зміні занять втомлені ділянки під впливом всеохоплюючого збудження знову ніби свіжішають [6, 35]. Перехід від одного виду анімаційної діяльності до іншого забезпечує своєрідне підживлення органів, що частково втратили працездатність, новою додатковою енергією. Отже, урізноманітнення форм анімаційної діяльності призводить до прискорення рекреаційних процесів в організмі і досягнення ним рекреаційного ефекту.

Духовно-творчий характер рекреаційної анімації дозволяє перевести психоемоційну сферу людини з режиму повсякденних витрат енергії на, нехай і тимчасовий, але виключно корисний для психіки, режим накопичення позитивних емоцій. До того ж, під час цього процесу розвивається духовна сфера, розширюється світогляд людини, а під час активних фаз участі в анімаційних дійствах – покращуються фізичні кондиції: нормалізуються кровообіг, робота серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату тощо.

У процесі рекреаційної діяльності рекреанти завжди шукають заняття, здатні компенсувати те, що вони недоотримують у повсякденному житті. Цю компенсаторну функцію з успіхом виконує туристична анімація. Цьому сприяє, з одного боку, зміна навколишнього середовища, середовища спілкування, з іншого – комплекс анімаційних програм, з яких рекреант може обирати, в залежності від потреб, найприйнятнішу.

Одним з основних завдань аніматорів відпочинку є формування у рекреантів доброго, життєрадісного настрою. Елементарну основу настрою складає біохімічна життєдіяльність організму. Виснаження психофізичних ресурсів людини завжди призводить до різкого спаду в настрої: підвищується роздратованість, стурбованість, нервовість. Вміло організований відпочинок дозволяє «вгамувати спрагу» рекреантів у яскравих, емоційно насичених враженнях. Загальновідомо, що відсутність або дефіцит таких вражень сприймається людиною як свого роду голод [12, 78]. У цьому зв'язку важливого значення набувають запропоновані аніматорами заходи, створені із застосуванням гумору, жартів, веселих забавок.

Спостереження і аналіз анімаційної діяльності в рекреаційних закладах дає можливість стверджувати, що неформальне спілкування з приємними людьми позитивно впливає на настрій. Анімаційні програми надають можливість такого спілкування. Вербальна анімація пропонує комунікативні програми в салонах, вітальнях, клубах за інтересами. Дуже важливо, щоб коло спілкування рекреант обирав сам. В ситуаціях ігрової анімації (особливо в командах або групових іграх) у людини підсвідомо з'являється відчуття спільності з іншими рекреантами.

Одним з найсильніших психотерапевтичних засобів є музика. Сьогодні музика використовується практично в усіх лікувально-оздоровчих закладах у якості психотропного засобу. Спочатку психолог вивчає тип мислення рекреанта (образне чи логічне) та визначає його психологічні проблеми (стрес, депресія, невроз, безсоння тощо). Отримавши таким чином потрібну інформацію, він розробляє адресні звукотерапевтичні програми, в яких музика поєднується з природними звуками (наприклад, моря або лісу).

Музичні аніматори теж можуть виконувати в певній мірі ці функції. Звичайно, анімаційний вплив музики носить більш загальний, масовий характер. Спрямований він більшою мірою не на релаксацію, а на емоційну зарядку, підвищення життєвого тону, зміну позитивних слухових подразників. Сильні емоційні враження впливають на людину як антистрес. Вивільняються канали обміну енергією: негативна – залишає людину, позитивна – заповнює ніші, що звільнилися. В цей момент життєвий тонус підвищується, людина забуває про негаразди. Причина такої зміни настрою ховається в рекреаційних властивостях музики.

Досить часто в анімаційних програмах музика репрезентується разом зі співом і танцем. Таке поєднання в анімаційних програмах дає сильний оздоровчий ефект: музика створює приємну ауру, спів гармонізує психофізичну діяльність людини, не перенавантажуючи її, ритм активізує моторно-руховий апарат.

Одним з ефективних напрямків рекреаційної діяльності в туризмі є анімаційна фізіотерапія. Багато анімаційних програм створюються з урахуванням потреб у фізичному відновленні рекреантів. Спортивні аніматори пропонують емоційно насичені заняття, в яких акцент робиться на фізичну рекреацію. Різні види колективної гімнастики: шейпінг, аеробіка, аквааеробіка, степаеробіка тощо, – є ефективними заміниками лікувальної фізкультури, що пропонується багатьма санаторіями. Причому аналіз лікувальних і анімаційних методик оздоровлення виявив дані, що свідчать на користь останніх, оскільки вони крім фізичних вправ передбачають відповідні емоційні прийоми з застосуванням музики, жартів, неформальних форм комунікації), що призводить і до психологічної розрядки. Будь-які спортивно-командні ігри сприяють фізичному вдосконаленню.

У результаті дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Рекреаційна анімація ефективно застосовується в лікувально-оздоровчих закладах.
2. Різноманітність видів і форм рекреаційної анімації дозволяє збільшити варіативність, а значить і адресність рекреаційно-анімаційних програм.
3. Враховуючи дискретність відновлюючих процесів, рекреаційна анімація стала ефективним фізіотерапевтичним засобом.
4. Позитивна спрямованість, гедонізм, духовно-творчий характер анімаційної діяльності ставить її в один ряд з іншими психотерапевтичними засобами впливу на організм людини.

Література

1. Байлик С. И. Вступление в анимацию гостеприимства: учеб. пособие / С. И. Байлик. – Х.: Прапор, 2006. – 160 с.
2. Гаранин Н. И. Менеджмент туристской и гостиничной анимации : учеб. пособие / Н. И. Гаранин, И. И. Булыгина. – М. : Сов. спорт, 2003. – 128 с.
3. Данек К. Искусство отдыхать / К. Данек, З. Теплы ; [пер. с чеш.]. – М. : Физкультура и спорт, 1980. – 112 с.
4. Дедурина Т. В. Функциональный подход к развитию анимационной деятельности учреждений культуры: социально-культурный аспект : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Дедурина Татьяна Владимировна. – М., 2009. – 214 с.
5. Килимистий С. М. Анімація в туризмі : навч. посібник / С. Килимистий. – К. : Вид-во ФПУ, 2007. – 188 с.
6. Козюренко Ю. И. Музыка и досуг / Ю. И. Козюренко, Ю. Л. Томилин. – М. : Советская Россия, 1987. – 88 с.
7. Копієвська О. Р. Соціально-культурні аспекти організації діяльності парків в країнах зарубіжжя : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Копієвська Ольга Рафаїлівна. – К. : КНУКіМ, 1999. – 175 с.
8. Курило Л. В. Теория и практика анимации: в 2 т. Т. 1. Теоретические основы туристской анимации / Л. В. Курило ; Российская международная академия туризма. – М. : Советский спорт, 2006. – 195 с.
9. Мамбеков Е. Б. Организация досуга во Франции: Анимационная модель : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Мамбеков Евфрат Багдатович. – СПб., 1992. – 196 с.
10. Орлов А. С. Социология рекреации / А. С. Орлов. – М. : Наука, 1995. – 148 с.
11. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник / І. В. Петрова. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
12. Стрельцов Ю. А. Культурология досуга : учеб. пособие / Ю. А. Стрельцов. – М. : МГУКИ, 2002. – 186 с.
13. Тарасов Л. В. Социокультурная анимация; истоки, традиции, современность / Л. В. Тарасов. – М. : ЦСА «Одухотворение», 2008. – 129 с.
14. Ухтомский А. А. Николай Евгеньевич Введенский и его научное дело: Некролог // А. А. Ухтомский Избранные труды. – Л. : Наука, 1978. – С. 298-308.
15. Ярошенко Н. Н. Социально-культурная анимация / Н. Н. Ярошенко. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М. : МГУКИ, 2005. – 126 с.

16. Winiarski R. Wstęp do teorii rekreacji (ze szczególnym uwzględnieniem rekreacji fizycznej) / Ryszard Winiarski. – Kraków : AWF, 1989. – 144 s.
17. Kaplan M. Leisure: Theory and policy / Max Kaplan. – New York : John Wiley & Sons, 1975. – С. 22.
18. Management and Operational Issues of Animation Services in Resort and All-inclusive Hotels: Evidence from Greece [Electronic resource]. – Mode of access: [http:// www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/.../3708](http://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/.../3708). – Title from the screen.
19. Shivers J. S. Leisure and recreation concepts: a critical analysis / J. S. Shivers. – Boston : Allyn and Bacon, 1981. – P. 106.

References

1. Baylik S. I. (2006). Vstupleniye v animatsyyu gostepriimstva [Introduction to Animation of Hospitality]. Kharkiv: Prapor [In Russian].
2. Garanin N. I. (2003). Menedzhment turistskoy i gostinichoy animatsyi [Management of Tourism and Hotel Animation]. Moscow: Sovetskiy Sport [In Russian].
3. Danek K. (1980). Iskusstvo otdyhat [The Art of Rest]. Moscow: Fizkultura i Sport [In Russian].
4. Dedurina T. V. (2009) Funktsyonalnyy podhod k razvitiyu animatsyonnoy deyatel'nosti uchrezhdeniy kultury: sotsyalno-kulturnyy aspekt [Functional Approach to the Development of Animation Activity in Cultural Establishments: Social and Cultural Aspect]. Candidate's thesis. Moscow [In Russian].
5. Kylymystyi, S. M. (2007). Animatsiia v turyzmi [Animation in Tourism]. Kyiv: Vyd-vo FPU [In Ukrainian].
6. Koziurenko, Yu. I. (1987). Muzyka i dosug [Music and Leisure]. Moscow: Sovetskaya Rossiya [In Russian].
7. Kopyievska O. R. (1999). Sotsialno-kulturni aspekty organizatsii diialnosti parkiv v kraiinah zarubizhia [Social and Cultural Aspects of the Organization of Parks Activity in Foreign Countries]. Candidate's thesis. Kyiv: KNUKIM [In Ukrainian].
8. Kurilo, L. V. (2006). Teoriya i praktika animatsyi. Teoreticheskiye osnovy turistskoy animatsyi [Theory and Practice of Animation: in 2 volumes. Vol. 1. Theoretical Foundations of Tourist Animation]. Moscow: Sovetskiy Sport [In Russian].
9. Mambekov Ye. B. (1992). Organizatsyia dosuga vo frantsyi: animatsyonnaya model [Organization of Leisure in France: Animation Model]. St.Petersburg [In Russian].
10. Orlov, A. S. (1995). Sotsyologiya rekreatsyyi [Sociology of Recreation]. Moscow: Nauka [In Russian].
11. Petrova I. V. (2005) Dozvillia v zarubizhnykh kraiinakh [Leisure in Foreign Countries]. Kyiv: Kondor [In Ukrainian].
12. Streltsov, Yu. A. (2002). Kulturologiya dosuga [Culturology of Leisure]. Moscow: MGUKI [In Russian].
13. Tarasov L. V. (2008). Sotsyokulturnaya animatsyya: istoki, traditsyi, sovremennost [Social and Cultural Animation: Sources, Traditions, Modernity]. Moscow: TSSA "Odukhotvoreniye" [In Russian].
14. Ukhtomsky A. A. (1978). Nikolay Yevgenyevich Vvedenskiy i yego nauchnoye delo: Nekrolog [Nicholay Yevgenyevich Vvedenskiy and His Scientific Research: Obituary]. Leningrad: Nauka [In Russian].
15. Yaroshenko N. N. (2005). Sotsyalno-kulturnaya animatsyya [Social and Cultural Animation]. Moscow: MGUKI [In Russian].
16. Kaplan M. (1975). Leisure: Theory and Policy. New York: John Wiley & Sons [In English].
17. Management and Operational Issues of Animation Services in Resort and All-inclusive Hotels: Evidence from Greece [Electronic resource]. – Mode of access: [http:// www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/.../3708](http://www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/.../3708). – Title from the screen [In English].
18. Shivers J. S. (1981). Leisure and Recreation Concepts: a Critical Analysis. Boston: Allyn and Bacon [In English].
19. Winiarski R. (1989). Wstęp do teorii rekreacji (ze szczególnym uwzględnieniem rekreacji fizycznej) [Introduction to the Theory of Recreation: with Particular Emphasis on Physical Recreation]. Krakow: AWF [In Polish].

Стаття надійшла до редакції 18.11.2016 р.